

KRÓTKIE DONIESIENIA**SHORT COMMUNICATIONS****523. Nowe stanowiska *Cordulegaster bidentata* SÉLYS, 1843 (Odonata: Cordulegastridae) w Beskidzie Wyspowym oraz w Bieszczadach**

New records of *Cordulegaster bidentata* SÉLYS, 1843 (Odonata: Cordulegastridae) from the Beskid Wyspowy Mts. and the Bieszczady Mts.

KEY WORDS: Odonata, *Cordulegaster bidentata*, Cordulegastridae, new records, the Beskid Mts., the Bieszczady Mts., Poland.

Szklarnik górski – *Cordulegaster bidentata* (SÉLYS 1843) jest gatunkiem endemicznym w Europie, występuje w Karpatach i Pogórzach karpackich, spotykany jest również w Górach Świętokrzyskich oraz podawany z Sudetów (BERNARD i in. 2009: Atlas rozmieszczenia ważek (Odonata) w Polsce. Bogucki Wyd. Nauk., Poznań. 256 ss.). Jest gatunkiem związanym z miejscami o dużej naturalności, zalesieniami w pobliżu czystych potoków i niewielkich strumieni, obszarami źródłkowymi (ASKEW 2004: The Dragonflies of Europe, Colchester. 308 ss.; DIJKSTRA 2006: Field Guide to the Dragonflies of Britain and Europe, Gillingham. 320 ss.).

Na terenie Beskidu Wyspowego oraz Bieszczadów znaleziono trzy, dotychczas nie notowane stanowiska tego gatunku:

- Beskid Wyspowy: Słopnice (UTM: DA50), 17 VIII 2009 – 1♂, 9 IX 2009 – 1♂, strumień na południowo-wschodnim stoku góry Łopień Wschodni;
- Beskid Wyspowy: Chomranice (DA70), 7 VIII 2008 – 1L, 27 VII 2009 – 1♂, 2 XI 2009 – 1L, strumień na południowo-wschodnim stoku góry Chełm;
- Bieszczady: Ustrzyki Górne vic.(FV14), 10 IX 2008 – 2♂♂, strumień u podnóża Połoniny Caryńskiej, od strony południowo-wschodniej.

Fauna ważek w Polsce jest stosunkowo dobrze zachowana, jednak równocześnie ciągle pozostaje wiele miejsc dotąd niezbadanych (BERNARD i in. 2009: *ibid.*). Można przypuszczać, że liczne potoki beskidzkie, o podobnym charakterze do wymienionych, również będą siedliskiem rozrodu ważek charakterystycznych dla terenów górskich i wyżynnych. Natomiast dotychczasowe doniesienia odonatologiczne z Bieszczadów, pozwalają zakładać, że *C. bidentata* można spotkać w niemal każdym, dogodnym siedlisku (BUCZYŃSKI, w druku), co potwierdza obserwacja autorów.

Maria J. GOŁĄB, Marta POTOCZEK, Szymon ŚNIEGULA,
Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków

524. Nowe dane o występowaniu *Carabus marginalis* FABRICIUS, 1794 (Coleoptera: Carabidae) na Pojezierzu Mazurskim i Nizinie Mazowieckiej

New records on the occurrence of *Carabus marginalis* FABRICIUS, 1794 (Coleoptera: Carabidae) from the Mazurian Lake District and the Mazowsze Lowland

KEY WORDS: Coleoptera, Carabidae, *Carabus marginalis*, records, the Mazurian Lake District, the Mazowsze Lowland, Poland.

Carabus marginalis FABR. należy do jednych z najrzadziej spotykanych gatunków z rodzaju *Carabus* L. w Polsce. Dawniej jego zasięg występowania obejmował terytorium całego kraju, za wyjątkiem Suwalszczyzny oraz obszarów południowo-zachodnich. Obecnie w Polsce jest spotykany lokalnie, głównie w północno-wschodniej części kraju (dawne Prusy wschodnie) w lasach sosnowych. Poza Polską jego występowanie stwierdzono w Rosji (Syberia i europejska część), na Białorusi i Ukrainie oraz w Rumunii (BURAKOWSKI i in. 1974: Kat. Fauny Pol., XXIII, 2: 1-232.; TURIN i in. 2003: Fauna Europaea Evertebrata N. 2, Sofia-Moscow-Leiden. 536 ss.).

Omawiany gatunek biegacza został stwierdzony przez autora na Pojezierzu Mazurskim w pułapkach Barbera na niżej podanych stanowiskach:

- Piduń ad Jedwabno (UTM: DE82), pułapki wystawione były od maja do października;
 - VIII-IX 1999 – 2 ex. (1 ex. – 20-letnia kępa drzew i krzewów biocenotycznych: jarzębina, głóg, bez czarny, bez koralowy, karagana, śliwa ałczyca, ligustr, berberys, rokitnik, róża; 1 ex. – drzewostan sosnowy na borze świeżym),
 - IX-X 1999 – 2 ex. (prześwietlony drzewostan sosnowy z dużym udziałem trzcinnika leśnego – *Calamagrostis arundinacea* (L.) ROTH. na siedlisku boru świeżego),
 - VI-VII 2000 – 2 ex. (prześwietlony drzewostan sosnowy z dużym udziałem trzcinnika leśnego – *Calamagrostis arundinacea* na siedlisku boru świeżego),
 - IX-X 2000 – 4 ex. (3 ex. – 20-letnia kępa drzew i krzewów biocenotycznych: jarzębina, głóg, bez czarny, bez koralowy, karagana, śliwa ałczyca, ligustr, berberys, rokitnik, róża; 1 ex. – drzewostan sosnowy na siedlisku boru świeżego).
- Jagarzewo ad Janowo (DE71), pułapki wystawione były od maja do października;
 - 5 VI – 5 VIII 2008 – 2 ex. (luka naturalna w 30-letnim drzewostanie sosnowym),
 - 5 VIII – 5 X 2008 – 24 ex. (1 ex. – luka naturalna; 8 ex. – zrąb; 15 ex. – 30-letni drzewostan sosnowy).
 - 11 VI – 11 VIII 2009 – 10 ex. (2 ex. – luka naturalna; 4 ex. – zrąb; 4 ex. – 30-letni drzewostan sosnowy).
 - 11 VIII – 11 X 2009 – 23 ex. (8 ex. – luka naturalna; 4 ex. – zrąb; 11 ex. – 30-letni drzewostan sosnowy).
- Kurki ad Olsztynek (DE63), pułapki wystawione były od maja do października;
 - 5 VIII – 5 X 2008 – 5 ex. (2 ex. – luka naturalna w 20-letnim drzewostanie sosnowym; 1 ex. – zrąb; 2 ex. – 20-letni drzewostan sosnowy),
 - 11 V – 11 VI 2009 – 1 ex. (20-letni drzewostan sosnowy).

Oprócz stwierdzenia występowania *C. marginalis* na wyżej wymienionych stanowiskach, gatunek ten był obserwowany także na Nizinie Mazowieckiej. Autor uzyskał taką informację od Pawła GÓRSKIEGO, który znalazł w Warszawie (gmina Białofłeka, Tarchomin-Winnica) (DC99), w 2001 roku, 1 martwego osobnika, na drodze.

Autor składa serdeczne podziękowania Pawłowi GÓRSKIEMU za udostępnienie danych.

Grzegorz TARWACKI, Zakł. Ochr. Lasu IBL, Sękocin Stary

525. Rzadkie, zagrożone i chronione chrząszcze wodne (Coleoptera: Dytiscidae, Hydrochidae, Spercheidae, Hydrophilidae) złowione w okolicy Suwałk

Rare, endangered and protected aquatic beetles (Coleoptera: Dytiscidae, Hydrochidae, Spercheidae, Hydrophilidae) recorded in the vicinity of Suwałki

KEY WORDS: Aquatic beetles, Coleoptera, small water bodies, records, distribution, the Red List, NE Poland.

Na obozie naukowym Studenckiego Koła Naukowego Biologów UMCS, który odbył się w Suwalskim Parku Krajobrazowym w 2009 r., przy okazji połowu larw ważek (Odonata) pozyskano niewielki zbiór chrząszczy. Są w nim gatunki godne uwagi, ze względu na rzadkość ich występowania, zagrożenie i/lub objęte w Polsce ochroną gatunkową. Poniżej podajemy dane o nich. Według „Katalogu fauny Polski”, teren badań leży na Pojezierzu Mazurskim.

Ilybius erichsoni (GEMMINGER et HAROLD, 1868)

– Przełomka (UTM: FF11), 29 VI 2009 – 1 ex., zbiornik dystroficzny na łące niskotorfowiskowej.

Tyrfofil i hylofil. W Polsce znany z 9 krain, głównie w Polsce północnej. Podawany z kilkunastu stanowisk, nielowiony już od ponad 30 lat.

Hydroporus glabriusculus AUBÉ, 1838

– Kojle (FF21), 30 VI 2009 – 1 ex., mokradło turzycowe na skraju olsu i polany śródleśnej.

Tyrfofil i sfagnofil, być może relikwit glacialny. Podawany jedynie z: Pobrzeża Bałtyku, Pojezierza Mazurskiego, Śląska Dolnego, Wyżyny Lubelskiej i Sudetów Zachodnich. Rzadko łowiony – w piśmiennictwie było dotąd tylko 9 oryginalnych doniesień o tym gatunku, w tym trzy współczesne.

Hydrochus ignicollis MOTSCHULSKY, 1860

– Blaskowizna (FF21), 28 VI 2009 – 1 ♀, torfianka na łące niskotorfowiskowej;

– Sidory (FF21), 30 VI 2009 – 1 ♀, zbiornik dystroficzny w obniżeniu wśród łąk.

Acydofil. Znany z: Pojezierza Pomorskiego, Pojezierza Mazurskiego, Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej, Niziny Mazowieckiej i Gór Świętokrzyskich. Gatunek rzadko łowiony, jest o nim zaledwie 7 oryginalnych doniesień z Polski.

Hydrochus megaphallus BERGE HENEGOUWEN, 1988

– Blaskowizna (FF21), 28 VI 2009 – 1 ♂, torfianka na łące niskotorfowiskowej.

Tyrfofil, sfagnofil i acydofil. Gatunek nowy dla Pojezierza Mazurskiego. W Polsce znany dotąd z 7 stanowisk w 6 krainach (Nizina Wielkopolsko-Kujawska, Nizina Mazowiecka, Podlasie, Góry Świętokrzyskie, Wyżyna Lubelska, Wyżyna Krakowsko-Wieluńska). Ze względu na dość niedawne opisanie i przez to brak w części kluczy do oznaczania, jest zapewne częstszy niż to wynika z piśmiennictwa.

Spercheus emarginatus (SCHALLER, 1783)

– Sidory (FF21), 30 VI 2009 – 2 exx., zbiornik dystroficzny w obniżeniu wśród łąk.

Eurytop zasiedlający korzenie roślin, głównie w zbiornikach eutroficznych. Znany z 12 krain. Do niedawna łowiony bardzo rzadko, dlatego uwzględniono go na „Czerwonej liście zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce” w kategorii CR (krytycznie zagrożony). Ostatnie lata przyniosły jednak dużą liczbę stwierdzeń tego gatunku, który okazuje się nawet jeśli nie pospolity i liczny, to przynajmniej szeroko rozsiedlony. Nasze dane potwierdzają te informacje.

Hydrophilus aterrimus ESCHSCHOLTZ, 1822

– Jałowo (FF21), 30 VI 2009 – 1 ♀, zbiornik dystroficzny na łące śródlęśnej.

Eurytop, chrząszcz preferujący bogate w roślinność wody stojące. Szeroko rozsielony, znany w Polsce aż z 17 krain. Jednak z powodu dość małej liczby danych współczesnych, gatunek objęto ochroną gatunkową i zaliczono do kategorii VU (narażony) na krajowej „Czerwonej liście”.

Nasze dane potwierdzają wysokie walory przyrodnicze Suwalszczyzny i Suwalskiego PK. Wskazują też na potrzebę dalszych badań tego obszaru: może on być jedyną lub jedną z niewielu w Polsce, ostoi dla niektórych tyrfofilnych chrząszczy wodnych.

Paweł BUCZYŃSKI, Zakł. Zoologii UMCS, Lublin

Marek PRZEWOŻNY, Wydz. Biologii UAM, Zakł. Zoologii Systemat., Poznań

Tomasz KARASEK, Emilia KOWALAK, Studenckie K. N. Biologów UMCS, Lublin

526. O kilku rzadkich i chronionych chrząszczach wodnych (Coleoptera) stwierdzonych w gniazdach ptaków i stawach rybnych na Wyżynie Lubelskiej

On some rare and protected aquatic beetles (Coleoptera) recoded in bird's nests and fish ponds in the Lublin Upland

KEY WORDS: Coleoptera, Dytiscidae, Hydrophilidae, Spercheidae, fish ponds, bird's nests, CE Poland.

Prowadząc w roku 2007 badania nad makrofauną bezkręgową gniazd ptaków wodno-błotnych, w kompleksie stawów w Garbowie – w gniazdach i ich otoczeniu, złowiliśmy kilka gatunków chrząszczy interesujących z powodów faunistycznych i zoologicznych. Ponieważ prace związane z głównym tematem tych badań będą pozbawione wątków faunistycznych, materiał ten wymaga osobnej publikacji. Dlatego poniżej podajemy te stwierdzenia:

Graphoderus austriacus (STURM) (Dytiscidae)

– Garbów (UTM: EB99), 11 VII 2007 – 1 larwa (L3), 9 poczwerek, 2 imagines, odstożnik ścieków przy kompleksie stawów rybnych, gniazdo mewy śmieszki – *Larus ridibundus* L.

Spercheus emarginatus (SCHALL.) (Spercheidae)

– Garbów, 11 VII 2007 – 1 imago (♀ z kokonem jajowym), odstożnik ścieków, materiał z próby czerpakowej z szuwaru 5 m od gniazda mewy śmieszki.

Hydrophilus aterrimus ESCHSCH. (Hydrophilidae)

– Garbów, 11 VII 2007 – larwa (L3), staw rybny, gniazdo perkoza rdzawoszyjnego *Podiceps grisegena* (BODD.).

Cercyon tristis (ILL.) (Hydrophilidae)

– Garbów, 11 VII 2007 – 1 imago, staw rybny, gniazdo łyśki *Fulica atra* L. (warstwa sucha nad powierzchnią wody).

PAWŁOWSKI i in. (2002: [W:] GŁOWACIŃSKI (red.): Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce. Inst. Ochr. Przyr. PAN, Kraków: 88-120) uwzględnili *S. emarginatus*, *H. aterrimus* i *C. tristis* na „Czerwonej liście” chrząszczy Polski, odpowiednio w kategoriach:

CR, VU i LC. *G. austriacus* uznany jest za gatunek bardzo rzadki w kraju (Anonim 2004: [W:] BOGDANOWICZ i in. (red.): Fauna Polski, Charakterystyka i wykaz gatunków, Tom I. Muz. Inst. Zool. PAN, Warszawa: 28-44), *S. emarginatus* – bardzo rzadki, *H. aterrimus* – występujący lokalnie (PRZEWOŻNY 2004: [W:] BOGDANOWICZ i in. (red.): Fauna Polski, Charakterystyka i wykaz gatunków, Tom I. Muz. Inst. Zool. PAN, Warszawa: 149-151). *H. aterrimus* podlega ochronie prawnej.

Omawiane gatunki reprezentują różne grupy ekologiczne. *G. austriacus* to eurytop, *S. emarginatus* – limicol, *H. aterrimus* – stenotop bogatych w roślinność bajor, *C. tristis* – paludicol (KOCH 1989: Die Käfer Mitteleuropas. Ökologie, 1. Goecke & Evers, Krefeld. 440 ss.).

S. emarginatus występował w siedlisku typowym dla siebie – w zamulonym zbiorniku wodnym z dość bogatą roślinnością szuwarową. Ciekawszy jest fakt złowienia pozostałych gatunków w gniazdach. Gniazda ptaków całkowicie lub częściowo znajdujące się w wodzie, to korzystne siedlisko dla chrząszczy wodnych i higrofilnych. Obfitość pokarmu znajdują tu nade wszystko saprofagi, jednak również drapieżniki, ponieważ zagęszczenia makrofauny bezkręgowej dochodzą tu do kilkuset osobników w 1 dm³ substratu. Są to liczby wielokrotnie wyższe, niż na dnie i makrofitach w otoczeniu gniazd. Poza bazą pokarmową w postaci rozkładającego się budulca gniazd, można to wiązać z brakiem presji drapieżniczej ze strony ryb.

Przynajmniej dla Dytiscidae gniazda ptaków to nie tylko siedlisko bogate w pokarm, ale też bezpieczna kryjówka do przeobrażenia. Wynika to zarówno z danych prezentowanych w tej pracy, jak z innych naszych obserwacji oraz z wcześniejszej publikacji o gniazdach bąka *Botaurus stellaris* (L.) (BUCZYŃSKI i in. 2003: Acta biol. Univ. Daugavp., 4: 77-80). Otóż w gniazdach stwierdzano: nigdy – stadium larwalne L1, dość rzadko – L2, bardzo często – L3 i poczwarki, niekiedy – teneralne imagines. Wskazuje to na kolonizację gniazd głównie przez starsze stadia larwalne Dytiscidae i pozostawanie w nich aż do przeobrażenia.

Nasze dane mają też ciekawy wątek zoologiczny. Otóż okazuje się, że warto badać pod kątem znaczenia dla ochrony chrząszczy nawet wody tak sztuczne, żyzne i przerybione, jak stawy. Zbiorniki tego rodzaju są często pomijane podczas inwentaryzacji lub poświęca im się zbyt mało uwagi – a mogą być bardzo cenne, na co wskazują np. dane BUCZYŃSKIEJ i in. (2007: Nat. Conserv., 64: 39-55).

Materiał zebrano w ramach badań do projektu MNiSW nr N304 109 31/3813.

Paweł BUCZYŃSKI, Zakł. Zoologii UMCS, Lublin

Grzegorz TONCZYK, Kat. Zool. Bezkręg. i Hydrobiol. UŁ, Łódź

527. Nowe stanowisko *Aeletes atomarius* (AUBÉ, 1842) (Coleoptera: Histeridae) w Polsce

New locality of *Aeletes atomarius* (AUBÉ, 1842) (Coleoptera: Histeridae) in Poland

KEY WORDS: Coleoptera, Histeridae, *Aeletes atomarius*, new record, Poland.

Rodzaj *Aeletes* HORN obejmuje 4 palearktyczne gatunki, z których: dwa są endemitami Wysp Kanaryjskich, jeden znany jest wyłącznie z Kaukazu, a jeden – *Aeletes atomarius* (AUBÉ) – jest szeroko rozpowszechniony w zachodniej części palearktyki i występuje od północnej Afryki, po południową i środkową Europę, gdzie dociera na północ do południowej Szwecji, a na wschód do Kaukazu. Ponadto, gatunek ten wykazano z Wysp Brytyjskich (MAZUR 2004: [W:] LÖBL, SMETANA (ed.): Catalogue of Palearctic Coleoptera, Vol. 2. Apollo Books, Stenstrup: 68-102).

Z Polski wykazany przed laty z okolic Karkowa, Częstochowy i byłej „Guberni Piotrkowskiej” (BURAKOWSKI i in. 1978: Kat. Fauny Pol., XXIII, 5: 1-356). Weryfikacja tych doniesień jest niemożliwa z uwagi na brak okazów dowodowych, wobec tego można przyjąć, że poniżej zamieszczone stanowisko, jest jedynym pewnym miejscem, potwierdzającym występowanie tego chrząszcza w Polsce.

– Góry Świętokrzyskie: Świętokrzyski Park Narodowy, Obwód ochronny Święty Krzyż, oddz.209b (UTM: EB03), VI 2006 – 1 ex., pułapka przegrodowa typu „Fomes” umieszczona na buku – *Fagus sylvatica* L., leg. J. BOROWSKI.

Aeletes atomarius jest rzadko poławianym, saproksylofilnym chrząszczem. Dotychczasowe dane wskazują, że występuje pod korą i w próchnie drzew liściastych, zwłaszcza topól, czasami w sąsiedztwie mrówek *Lasius brunneus* (LATR.), zaś na Wyspach Brytyjskich znaleziony w chodnikach ciółka – *Dorcus parallelipedus* (L.). W Górach Świętokrzyskich gatunek odłowiono przy grubym, w połowie obumarłym buku. Pułapka założona była na martwicy bocznej na której występowały owocniki hubiaka pospolitego – *Fomes fomentarius* (L.: FR.) FR. Ponadto, na martwicy widoczne były liczne chodniki kołatka – *Ptilinus pectinicornis* (L.), a w biało gnijącym drewnie zaobserwowano liczne chodniki kostrzenia – *Sinodendron cylindricum* (L.).

Okaz dowodowy znajduje się w kolekcji S. MAZURA.

Sławomir MAZUR, Jerzy BOROWSKI,
Kat. Ochrony Lasu i Ekol. SGGW, Warszawa

528. *Euplectus infirmus* RAFFRAY 1910 (Coleoptera: Staphylinidae) i *Corticaria pineti* LOHSE, 1960 (Coleoptera: Latridiidae) – dwa chrząszcze nowe dla polskiej fauny

Euplectus infirmus RAFFRAY 1910 (Coleoptera: Staphylinidae) and *Corticaria pineti* LOHSE, 1960 (Coleoptera: Latridiidae) – two new beetles for Polish fauna

KEY WORDS: Coleoptera, Staphylinidae, *Euplectus infirmus*, Latridiidae, *Corticaria pineti*, new records, Poland.

W 2008 roku, w ramach projektu MNiSW nr N N 309 2879 33 podjęto badania nad zasiedlaniem przez chrząszcze grzybni kilku gatunków nadrzewnych grzybów, objętych ścisłą ochroną gatunkową w Polsce. Mając odpowiednie zezwolenia na pozyskanie owocników grzybów, wyhodowano grzybnie poszczególnych gatunków na substratach z trocin drzewnych. Silnie przzerośnięty przez grzyba substrat użyty następnie został do wabięcia chrząszczy do zmodyfikowanych pułapek typu „Netocia”, w warunkach leśnych (Arboretum Leśne w Rogowie). Rozpoczęte badania kontynuowano w roku 2009. Pośród wielu rzadkich i interesujących chrząszczy, odłowiono dwa gatunki wcześniej niepodawane z obszaru naszego kraju. Są to *Corticaria pineti* LOHSE i *Euplectus infirmus* RAFF.

Poniżej podajemy szczegółowe dane faunistyczno-ekologiczne dla wymienionych gatunków.

Euplectus infirmus RAFFRAY, 1910 (Staphylinidae)

– Rogów ad Kuluszki (UTM: DC24), Arboretum Leśne, las mieszany świeży, 1–30 VII 2008 – 1 ♂, pułapka z grzybnią *Bondarzewia mesenterica* (SCHAEFF.) KREISEL, wyhodowaną na trocinach jodłowych, leg. J. PIĘTKA, A. BYK et J. BOROWSKI; 1–30 IX 2008 – 1 ♂, pułapka z grzybnią *Hericium flagellum* (SCOP.) PERS., wyhodowaną na trocinach jodłowych, leg.

J. PIĘTKA, A. BYK et J. BOROWSKI; 1–31 VIII 2009 – 1♂, pułapka z grzybnią *Sparassis crispa* (WULF.): FR., wyhodowaną na trocinach sosnowych, leg. J. BOROWSKI.

Gatunek atlantycki, sięgający do Włoch, Chorwacji i Grecji na południu oraz Niemiec na wschodzie. Ponadto znany z Maroka i Wysp kanaryjskich. Przedstawione powyżej dane przesuwają wschodnią granicę występowania do centralnej Polski.

Corticaria pineti LOHSE, 1960 (Latridiidae)

– Rogów ad Koluszki (DC24), Arboretum Leśne, las mieszany świeży, 3–30 IV 2008 – 1♂, pułapka z grzybnią *Fomitopsis rosea* (ALB. et SCHW.: FR.) P. KARST., wyhodowaną na trocinach świerkowych, leg. J. PIĘTKA et A. BYK; 3–30 IV 2008 – 1♂, pułapka z grzybnią *Fistulina hepatica* (SCHAEFF.): FR., wyhodowaną na trocinach dębowych, leg. J. PIĘTKA et A. BYK; 1–31 V 2009 – 1♀, pułapka z grzybnią *Sparassis crispa* (WULF.): FR., wyhodowaną na trocinach sosnowych, leg. J. BOROWSKI.

Powyższe 3 osobniki zostały odłowione na grzybni grzybów powodujących brunatną zgniliznę drewna. *C. pineti* jest rzadko poławianym gatunkiem, znanym głównie z Europy środkowej i Skandynawii, na południe docierającym do Grecji i Włoch.

Wymienione okazy znajdują się w kolekcji Katedry Ochrony Lasu i Ekologii SGGW w Rogowie.

Jerzy BOROWSKI, Jacek PIĘTKA, Adam BYK
Kat. Ochrony Lasu i Ekol., SGGW, Warszawa

529. Nowe stanowiska *Heptaulacus testudinarius* (FABRICIUS, 1775) (Coleoptera: Scarabaeoidea) w Polsce

New localities of *Heptaulacus testudinarius* (FABRICIUS, 1775) (Coleoptera: Scarabaeoidea) in Poland

KEY WORDS: Coleoptera, Scarabaeoidea, *Heptaulacus testudinarius*, new localities, Poland.

Heptaulacus testudinarius (FABRICIUS, 1775) to gatunek występujący w Europie, na wschodzie poprzez Rosję i Armenię sięgający do Kazachstanu i Uzbekistanu. W Polsce znany z nielicznych stanowisk, a większość danych pochodzi z XIX wieku. Ostatnio był podany z Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej (BUNALSKI 1996: Wiad. entomol., 15, 3: 139-146; BUNALSKI 1997: Wiad. entomol., 15, 4: 217-224) i Wzgórz Trzebnickich (ŻUK 2005: Wiad. entomol., 24, 3: 153-164).

Podczas badań żuków koprofagicznych w 2009 i 2010 roku *Heptaulacus testudinarius* wykazano z trzech kolejnych krain geograficznych: Niziny Mazowieckiej, Wyżyny Małopolskiej i Gór Świętokrzyskich – z dwóch ostatnich krain nie był dotychczas podawany. Chrząszcze stwierdzono w odchodach koni i bydła (także zeszłorocznych) – zarówno suchych jak i świeżych, na styku z glebą, a także w niej zakopanych.

Na szczególną uwagę zasługuje stanowisko w Napoleonowie w związku z dość licznym występowaniem tam omawianego gatunku.

- Nizina Mazowiecka: Niebrzegów ad Dęblin (UTM: EC61), 1 V 2009 – 1 ex., leg. M. BIDAS;
- Wyżyna Małopolska: Napoleonów ad Kamieńsk (CB97), 1 IV – 2 V 2009 – kilkanaście exx., leg. A. KURZAWA et M. BIDAS;
- Góry Świętokrzyskie: Cedzyna ad Kielce (DB73), 10 IV 2010 – 1 ex., 8 V 2010 – 1 ex., leg. M. BIDAS.

Marek BIDAS, Kielce
Andrzej KURZAWA, Napoleonów

530. Nowe i interesujące gatunki bogatkowatych (Coleoptera: Buprestidae) w faunie Puszczy Białowieskiej

New and interesting species of buprestid beetles (Coleoptera: Buprestidae) from the Białowieża Primeval Forest

KEY WORDS: Coleoptera, Buprestidae, new records, Białowieża Forest, NE Poland.

Z terenu Puszczy Białowieskiej znanych było do niedawna 45 gatunków Buprestidae, z tego z polskiej części – 44 (GUTOWSKI, ŁUGOWOJ 2000: Pol. Pismo ent., **69**, 3: 279-318; GUTOWSKI 2001: [W:] GUTOWSKI, JAROSZEWICZ (red.): Katalog fauny Puszczy Białowieskiej. Inst. Bad. Leśn., Warszawa: 154-155). Od czasu ukazania się tych publikacji doszły nowe informacje o kilku bardzo rzadkich gatunkach bogatkowatych, znalezionych zarówno w polskiej, jak i w białoruskiej części Puszczy. Ze wschodniej, białoruskiej, części Puszczy wykazano *Coraebus elatus* (FABR.) i *Agrilus salicis* FRIV. (ALEKSANDROWICZ, TSINKEVICH 2006: [W:] Nauka – Przyroda – Człowiek. Białowieski Park Narodowy, Białowieża: 83-103; TSINKEVICH i in. 2005: Baltic J. Coleopterol., **5**, 2: 147-160). Na terenie polskiej części Puszczy stwierdzono następujące:

Poecilonota variolosa (PAYK.)

- Sacharewo vic., oddz. 462C/D (UTM: FD74), 26 VI 2002 – 1 ex., wilgotny las liściasty, na żdźble trawy w pobliżu linii kolejki wąskotorowej, leg. P. GÓRSKI, det. et coll. J. M. GUTOWSKI [JG];
- Czerlonka vic., oddz. 520D (FD83), 15 VII 2004 – 2 larwy na żywej osice z martwicą boczną, rosnącej na skarpie w pobliżu linii kolejki wąskotorowej, leg. et coll. JG; 19 VII 2004 – 3 imagines obserwowano na pniach chorujących osik, z tego 1 ex. zebrał M. WITKOWSKI, det. et coll. JG;
- Czerlonka vic. (FD83), 3–4 VIII 2004 – 6 exx. leg. M. DWORAKOWSKI, det. confirm. JG.
Nowy dla Puszczy Białowieskiej.

Eurythyrea quercus (HERBST)

- Białowieski Park Narodowy [Białowieski PN], oddz. 399C (FD94), 18 X 2005, kilkanaście otworów wylotowych tego gatunku (niektóre świeże) w belkach zabytkowej, dębowej bramy wejściowej do obszaru ochrony ścisłej, leg. et det. JG et. J. HILSZCZAŃSKI.
W Polsce znany tylko z okolic Rogalina i z Puszczy Białowieskiej.

Scintillatrix dives GUILL.

- E ad Białowieża, oddz. 428C/452A (FD94), 27 V 2006, na krzewie wierzby iwy – *Salix caprea* L., rosnącej przy leśnej drodze w borze sosnowo-świerkowym, 3 żerowiska (opuszczone, spasożytowane i zasiedlone) na żywym pędzie o średnicy 4 cm, na wysokości około 1,2 m, leg. M. MIŁKOWSKI; żerowisko jest bardzo niepozorne – objawia się nieco zmienioną, zapadającą się korowiną; z pobranego do hodowli pędu uzyskano 13 VI 2006 imago, które żyło 5 dni; det. et coll. JG.
Nowy dla Puszczy Białowieskiej.

Scintillatrix rutilans (FABR.)

- Białowieski PN, oddz. 344B/345C (FD94), 12 VI 2008 – 1 ex., wilgotny grąd, na liściu podrostu grabowego, rosnącego przy linii oddziałowej, leg. et coll. JG.
Nowy dla Białowieskiego PN.

Buprestis splendens FABR.

- NW ad Grudki – stacja kolejowa (FD94), 15–30 VI 2000 – 1 ex. (martwy), w pułapce feromonowej na kornika drukarza, leg. et det. A. WOŹNIAK;
- Białowiecki PN (FD94), 28 VII 2005 – 1 ex., obszar ochrony ścisłej, bór mieszany świeży, w pułapce Moericke'go, leg. et coll. JG;
- Białowieża (FD94), 27 V 2006 – 1 ex., świeżo rozdeptany w kościele katolickim, leg. et coll. M. MIĘKOWSKI, det. JG. Wzmiankę o tym znalezisku podał KOZŁOWSKI (2008: Owady Polski. Multico Oficyna Wydawnicza, Warszawa. 360 ss.).
Gatunek znany w Polsce aktualnie tylko z Puszczy Białowieckiej.

Anthaxia chevrieri GORY et LAP. [= *funerula* ILL.]

- Białowiecki PN, oddz. 288C (FD94), obszar ochrony ścisłej, bór mieszany świeży, 2 VI 2005 – 1 ex. w pułapce Moericke'go, leg. et coll. JG.
Nowy dla Białowieckiego PN.

Agrilus ater (L.)

- Białowiecki PN, oddz. 193D (FD95), 30 VII 2001, bór mieszany wilgotny, liczne żerowiska na grubym złomie osiki, leg. et det. JG.

Agrilus derasofasciatus LAC.

- Hajnówka (FD74), 18 VI 2003 – 3 exx. na winorośli *Vitis vinifera* L., leg. S. OSTASZEWSKI, det. T. MOKRZYCKI;
- Białowieża, Park Dyrekcyjny (FD94), 6–15 VIII 2004 – 3 exx. na liściach winorośli, leg. et det. (1 ex. in coll.) T. MOKRZYCKI.
Nowy dla Puszczy Białowieckiej.

Agrilus guerini LAC.

- S ad Sacharewo (FD74), 2002 – 1 ex., leg. S. OSTASZEWSKI, coll. J. BOROWSKI.
Jest to drugie, po Biebrzańskim Parku Narodowym (GUTOWSKI, WANAT 2002: Wiad. entomol., 20, 3–4: 131-136), znane miejsce występowania tego gatunku w Polsce. Nowy dla Puszczy Białowieckiej.

Agrilus obscuricollis KIESENW.

- E ad Białowieża, stara żwirownia (FD94), 16 VI 2000 – 1 ex., leg. M. WANAT, det. et coll. JG;
- E ad Białowieża, oddz. 454C (FD94), 11 VII 2001 – 2 exx., w pułapce barierowej, leg., det. et coll. JG;
- Topiło vic. (FD73), 24 X 2001 – 1 ex., bór świeży, uprawa sosnowa, w pułapce Moericke'go, leg. J. SAWONIEWICZ, det. et coll. JG.

Agrilus sinuatus (OLIV.)

- Białowieża, Park Pałacowy (FD94), 18 VI 2001 – 1 ex., leg. et coll. M. WANAT, det. JG.
Nowy dla Białowieckiego PN.

Agrilus subauratus (GEBLER)

- Białowiecki PN, oddz. 282C (FD85), 14 VI 2001 – 1 ex., składnica śródleśna, leg. et coll. M. WANAT, det. JG;
- Białowieża (FD94), 10 IX 2004 – 1 ex., leg. et coll. R. PLEWA, det. JG.
Nowy dla Białowieckiego PN.

Aktualnie z Puszczy Białowieskiej znanych jest 51 gatunków Buprestidae (w polskiej części – 48, co stanowi 55% fauny Polski w tej grupie chrząszczy; w białoruskiej – 24), z tego w Białowieskim PN – 35. Puszcza Białowieska jest, jak dotąd, najbogatszym w gatunki tej rangi obiektem przyrodniczym w Polsce, przed Puszczą Koziennicką, gdzie odkryto 46 gatunków bogatkowatych (GUTOWSKI, MIŁKOWSKI 2008: Parki nar. Rez. Przynr., 27, 2: 49-85).

Bardzo dziękuję Krzysztofowi SUĆKO za pomoc w zbieraniu materiału, a wymienionym w tekście Kolegom za udostępnienie danych.

Jerzy M. GUTOWSKI,
Europejskie Centrum Lasów Naturalnych IBL, Białowieża,
Politechn. Białostocka, Zamiejsc. Wydz. Leśny, Hajnówka

531. Nowe stanowisko *Leioderes kollari* (REDTENBACHER, 1849) (Coleoptera: Cerambycidae) w Polsce

New locality of *Leioderes kollari* (REDTENBACHER, 1849) (Coleoptera: Cerambycidae) in Poland

KEY WORDS: Coleoptera, Cerambycidae, *Leioderes kollari*, new record, Poland.

Niżej podajemy informację o stwierdzeniu występowania na Pojezierzu Mazurskim *Leioderes kollari* (REDTENBACHER) – gatunku dotychczas nie wykazywanego z tej krainy. Odkryte stanowisko jest najbardziej na północ wysuniętym miejscem występowania tej kózki w Polsce.

– Pojezierze Mazurskie: Łuknajno ad Dziubiele (UTM: EE46), okolice leśniczówki Łuknajno; z zebranych 7 V 2009 gałęzi *Acer platanoides* L. wyhodowano: 1 ex. (11 V), 3 exx. (12 V), 2 exx. (15 V), 5 exx. (20 V); leg. et cult. R. PLEWA et J. HILSZCZAŃSKI.

Materiał do hodowli pozyskano z nasadzonych wzdłuż drogi, około 80-letnich klonów, na których większość obumierających gałęzi była zasiedlona. Długość nasadzeń przydrożnych klonów wynosiła około 5 km i przebiegała przez kompleks leśny Leśnictwa Łukajno.

W Polsce gatunek ten należy do rzadkich i znany jest dotychczas z pięciu krain: Puszczy Białowieskiej (GUTOWSKI 2001: [W:] GUTOWSKI, JAROSZEWICZ (red.): Katalog Fauny Puszczy Białowieskiej. IBL, Warszawa: 189-193), Wyżyny Lubelskiej, Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej (GUTOWSKI, HOŁOWIŃSKI 1994: Wiad. entomol., 13, 3: 200), Niziny Mazowieckiej (Puszcza Koziennicka) (MIŁKOWSKI 2004: Kulon, 9, 1: 81-116; MIŁKOWSKI i in. 2008: Wiad. entomol., 27, 1: 17-22) i Roztocza (GUTOWSKI i in. 1999: Wiad. entomol., 18, 1: 11-22). Biologia, ekologia, morfologia poszczególnych stadiów rozwojowych oraz żerowiska tego gatunku są dobrze poznane (GUTOWSKI 1988: Pol. Pismo ent., 58, 2: 309-357).

Razem z imagines *L. kollari* wyhodowano jego parazytoida – *Xorides praecatorius* (FABR.) (Hymenoptera: Ichneumonidae: Xoridinae), 15 V 2009 – 1 ♀.

Gatunkiem towarzyszącym uzyskanym z hodowli był znajdowany zazwyczaj w południowej Polsce – *Rhaphitropis marchicus* (HERBST) (Coleoptera: Anthribidae) – 2 exx.

Radosław PLEWA, Jacek HILSZCZAŃSKI,
Zakł. Ochrony Lasu IBL, Sękocin Stary

532. Nowe dane o rozmieszczeniu Eumeninae (Hymenoptera: Vespidae) w północnej Polsce

New data on the distribution of Eumeninae (Hymenoptera: Vespidae) in northern Poland

KEY WORDS: Hymenoptera, Eumeninae, faunistics, N Poland.

Po zapoznaniu się z literaturą na temat os samotnych można stwierdzić, że jest to słabo zbadana grupa owadów w Polsce. Spora ilość danych na temat rozmieszczenia Eumeninae z północnej części kraju (Pojezierze Mazurskie, Pojezierze Pomorskie, Pobrzeże Bałtyku) pochodzi z okresu przedwojennego (ŻYŁA 2004: Sympozjum Sekcji Hymenopterologicznej PTE [Streszczenia referatów] Ojców: 14-15). Wobec tego fakt publikacji uzyskanych danych wydaje się być w pełni uzasadniona.

Materiał zdobywany był nieregularnie w latach 2007–2009 za pomocą siatki entomologicznej „na upatrzonego”. Pierwszym obszarem badań był przydomowy ogród w Kowalewie Pomorskim; osobniki odławiane były najczęściej na kwiatach malin – *Rubus idaeus* L., baldachach kopru ogrodowego – *Anethum graveolens* L., pietruszki zwyczajnej – *Petroselinum crispum* (P. MILL.) NYMAN ex A.W. HILL. Drugim miejscem badań była podmokła łąka w Sierakowie; owady odławiane były głównie z baldachów barszczu zwyczajnego – *Heracleum sphondylium* L.

W efekcie szczegółowych badań na terenie Kowalewa Pomorskiego i Sierakowa stwierdzono występowanie 20 gatunków Eumeninae, co stanowi 40% fauny krajowej.

Autor pragnie złożyć serdecznie podziękowania panu mgr Waldemarowi ŻYŁE oraz dr hab., prof. UMK Tadeuszowi PAWLIKOWSKIEMU, za pomoc w oznaczeniu okazów.

Materiał dowodowy znajduje się w zbiorach autora.

Discoelius dufourii LEPELETIER, 1841

– Kowalewo Pomorskie (UTM: CD59), 22 VII 2008 – 1♂, 2 VII 2009 – 1♀.

Discoelius zonalis (PANZER, 1801)

– Kowalewo Pomorskie (CD59), 22 VII 2008 – 1♂, 26 VII 2008 – 1♂, 27 VII 2008 – 2♀♀, 18 VII 2009 – 1♀.

Eumenes coronatus (PANZER, 1799)

– Kowalewo Pomorskie (CD59), 28 VII 2008 – 3♀♀, 1 VIII 2008 – 2♀♀, 3 VIII 2008 – 1♂.

Eumenes papillarius (CHRIST, 1791)

– Kowalewo Pomorskie (CD59), 18 VI 2008 – 2♀♀, 25 VII 2008 – 1♀, 1 VIII 2008 – 1♂, 5 VIII 2008 – 1♀, 9 VIII 2008 – 1♀, 10 VIII 2008 – 1♀.

Eumenes pedunculatus (PANZER, 1799)

– Sierakowo (CD59), 25 VI 2009 – 1♂, 20 VII 2009 – 1♀.

Ancistrocerus antilope (PANZER, 1798)

– Kowalewo Pomorskie (CD59), 18 VI 2008 – 1♀, 22 VII 2008 – 2♂♂, 26 VII 2008 – 1♂, 30 VII 2008 – 3♂♂, 5 VIII 2008 – 1♂, 11 VIII 2008 – 1♂, 12 VIII 2008 – 1♂, 15 VIII 2008 – 1♀, 29 VIII 2008 – 1♀.

Ancistrocerus claripennis THOMSON, 1874

– Kowalewo Pomorskie (CD59), 22 VII 2008 – 1♂.

Ancistrocerus gazella (PANZER, 1798)

– Kowalewo Pomorskie (CD59), 23 VI 2008 – 1♂, 22 VII 2008 – 1♂, 24 VII 2008 – 1♂,
26 VII 2008 – 1♂, 30 VII 2008 – 1♂, 5 VIII 2008 – 1♂, 1♀.

Ancistrocerus nigricornis (CURTIS, 1826)

– Kowalewo Pomorskie (CD59), 10 VII 2008 – 1♂, 21 VII 2008 – 1♀, 22 VII 2008 – 1♂,
23 VII 2008 – 1♂, 26 VII 2008 – 2♂♂, 27 VII 2008 – 2♂♂, 30 VII 2008 – 1♀, 1 VIII 2008
– 1♀.

Ancistrocerus parietinus (LINNAEUS, 1761)

– Kowalewo Pomorskie (CD59), 28 V 2007 – 1♀.

Ancistrocerus parietum (LINNAEUS, 1758)

– Kowalewo Pomorskie (CD59), 1 VIII 2008 – 1♀.

Ancistrocerus scoticus (CURTIS, 1826)

– Kowalewo Pomorskie (CD59), 17 VIII 2008 – 1♂.

Ancistrocerus trifasciatus (MULLER, 1776)

– Kowalewo Pomorskie (CD59), 9 VII 2008 – 1♀, 25 VII 2008 – 1♀, 26 VII 2008 – 1♀,
30 VII 2008 – 1♂, 5 VIII 2008 – 1♂, 28 VIII 2008 – 1♀, 27 VII 2009 – 1♀.

Odynerus melanocephalus (GMELIN, 1790)

– Sierakowo (CD59), 21 VI 2009 – 1♀.

Symmorphus crassicornis (PANZER, 1798)

– Sierakowo (CD59), 1 VII 2009 – 1♀.

Symmorphus debilitatus (SAUSSURE, 1856)

– Sierakowo (CD59), 15 VI 2009 – 1♂.

Allodynerus delphinalis (GIRAUD, 1866)

– Kowalewo Pomorskie (CD59), 22 VII 2008 – 1♀, 26 VII 2008 – 1♂, 27 VII 2008 – 1♂.

Stenodynerus chevrieranus (SAUSSURE, 1856)

– Kowalewo Pomorskie (CD59), 18 VII 2008 – 1♂, 22 VII 2008 – 1♀, 27 VII 2008 – 1♀,
30 VII 2008 – 2♀♀.

Euodynerus notatus (JURINE, 1807)

– Kowalewo Pomorskie (CD59), 27 IV 2008 – 1♂, 25 VI 2009 – 1♂, 20 VII 2009 – 1♀.

Euodynerus quadrifasciatus (FABRICIUS, 1793)

– Kowalewo Pomorskie (CD59), 25 VII 2008 – 1♂, 1♀.

Piotr OLSZEWSKI, Kowalewo Pomorskie

533. Kolejne stanowisko *Anergates atratulus* (SCHENCK, 1852) (Hymenoptera: Formicidae) w Polsce

Another locality of *Anergates atratulus* (SCHENCK, 1852) (Hymenoptera: Formicidae) in Poland

KEY WORDS: Hymenoptera, Formicidae, *Anergates atratulus*, ants, social parasites, faunistic record, Sandomierska Lowland, Poland.

Anergates atratulus (SCHENCK, 1852) – nieróbka czarniawa, jedyny przedstawiciel tego rodzaju mrówek, jest eurosyberyjskim (zawleczonym wraz z gatunkiem gospodarza do wschodniej części Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej) obligatoryjnym pasożytem społecznym. Wszędzie występuje lokalnie i jest spotykany skrajnie rzadko – po części z powodu skrytego trybu życia. Żyje w mrowiskach gatunków z grupy *Tetramorium caespitum/impurum*, przejawiając skrajnie zaawansowaną formę inkwilinizmu (sublokatorstwa). Nie ma własnej kasty robotnic. W opanowanych przezeń, pozbawionych prawowitej królowej, koloniach gospodarza występuje zwykle kilka fizogastrycznych samic *A. atratulus* i ich bardzo liczne potomstwo. Samice żyją krótko, do czasu wymarcia obsługujących je robotnic gatunku gospodarza – zwykle nie dłużej niż 2–3 lata. Przez ten czas wydają ogromną liczbę młodych samic i samców. Samce są bezskrzydłe, poczwarkokształtne; kopulacja odbywa się wewnątrz gniazda, po czym zaplemnione (uskrzydłone) samice rozlatują się – w okresie od maja do sierpnia – w poszukiwaniu nowych kolonii gospodarzy. Zwykle te właśnie młode samice, chwymane podczas (z zasady krótkich) przelotów, są źródłem danych o występowaniu gatunku.

W Polsce, nie licząc XIX-wiecznego ogólnikowego stwierdzenia w „Zachodnich i Wschodnich Prusach” (BRISCHKE 1888: Schr. naturf. Ges. Danzig, NF, 7: 85-107), *A. atratulus* był dotychczas podawany czterokrotnie (nie licząc doniesień wtórnych):

- z Wyspy Sobieszewskiej w Gdańsku (Pobrzeże Bałtyku) (KOEHLER 1958: Pol. Pismo ent., 27: 105-108);
- z Borów Tucholskich (Pojezierze Pomorskie) (SZUJECKI i in. 1978: Memorab. zool., 29: 183-189);
- z Łącka k. Gostynina (Nizina Mazowiecka) (MAZUR 1983: Mrówki borów sosnowych Polski. Rozprawy Naukowe i Monografie, 25, SGGW-AR, Warszawa: 1-200);
- z Pienin (CZECHOWSKI i in. 2002: The ants (Hymenoptera, Formicidae) of Poland. MIZ PAS, Warszawa. 71 ss.) (leg. M. WOYCIECHOWSKI).

Nowa informacja o występowaniu tego gatunku pochodzi z Niziny Sandomierskiej, a znalezisko z okresu prowadzonych przez Muzeum i Instytut Zoologii PAN badań nad fauną regionalną:

- Puszcza Sandomierska, Nadleśnictwo Buda Stalowska, Leśnictwo Stale, oddz. 208, szkółka leśna Bukie (UTM: EA59), 15 V – 4 VI 1998 – 4 ♀♀ (uskrzydłone), w pułapce Malaïse’a, leg. T. HUFLEJT et M. ŁUSZCZAK.

Panu Tomaszowi HUFLEJTOWI bardzo dziękuję za przekazanie okazów.

Wojciech CZECHOWSKI, Muz. i Inst. Zool. PAN, Warszawa

534. Sówkowate (Lepidoptera: Noctuidae) nowe dla Środkowego Podlasia

The noctuids (Lepidoptera: Noctuidae) new to Central Podlasie

KEY WORDS: Lepidoptera, Noctuidae, records, Polish Podlasie.

Sówkowate środkowego Podlasia zaprezentowane zostały w pracy NOWACKIEGO i WASILUKA (2004: Wiad. entomol., **23**, Supl. 1: 3-54). Poniżej przedstawiono kolejne 4 gatunki z omawianej rodziny wykazane z tego terenu już po ukazaniu się wspomnianej pracy.

Acronicta cuspis (HBN.)

– Huszlew (UTM: FC28), 16 VII 2009 – 1 ex., na skraju lasu mieszanego przy leśniczówce.

Atypha pulmonaris (ESP.)

– Huszlew (FC28), 12 VII 2006 – 1 ex., na skraju lasu mieszanego przy leśniczówce.

Hoplodrina respersa (DEN. et SCHIFF.)

– Drażniew (FD10), 16 VII 2009 – 2 exx., na skraju suchych borów sosnowych porastających wydmy przy leśniczówce Drażniew.

Apamea epomidion (HAW.)

– Drażniew (FD10), 13 VII 2008 – 2 exx., na stanowisku zlokalizowanym w dolinie Bugu około 3 km od leśniczówki, w najbliższym otoczeniu środowiska łąkowe z trawami i turzycami oraz płatami muraw psamofilnych, w sąsiedztwie żyzne lasy liściaste i mieszane;
– Mielnik (FD30), 4 VII 2010 – 1 ex., na kserotermicznych zboczach doliny Bugu.

Wszystkie przytoczone osobniki Noctuidae odłowione zostały na światło. Po uwzględnieniu przedstawionych gatunków oraz wcześniej wykazanych, z terenu środkowego Podlasia znanych jest 319 gatunków sówkowatych.

Janusz NOWACKI, Kat. Ochr. Środ. Przyr. UP, Poznań
Darek WASILUK, Huszlew

535. *Synanthedon loranthi* (KRÁLIČEK, 1966) (Lepidoptera: Sesiidae) w zachodniej Polsce

Synanthedon loranthi (KRÁLIČEK, 1966) (Lepidoptera: Sesiidae) in western Poland

KEY WORDS: Lepidoptera, Sesiidae, *Synanthedon loranthi*, record, W Poland.

Synanthedon loranthi (KRÁLIČEK, 1966) został stwierdzony w Polsce dotychczas tylko w Puszczy Kozienskiej (HOŁOWIŃSKI, MIŁKOWSKI 1999: Wiad. entomol., **18**, 2: 99-102; BĄKOWSKI i in. 2003: Wiad. entomol., **21**, 4: 229-240).

W trakcie poszukiwań tego gatunku w zachodniej Polsce, stwierdzono jego obecność na stanowisku:

– Rojewo ad Międzyrzecz (UTM: WU31), 5 II 2002 – 1 ex. (larwa), bór sosnowy, żerowisko z larwą na jemiolo – *Viscum album* L subsp. *austriacum* (WIESB.) VOLLM., rosnącej na przewróconej sośnie *Pinus silvestris* L. Larwa zamarała w trakcie hodowli. leg. M. MLECZAK, det. M. BĄKOWSKI.

Przeziernik ten prawdopodobnie jest szerzej rozprzestrzeniony w zachodniej i południowo zachodniej Polsce. Stwierdzany jest on bowiem z licznych stanowisk we wschodnich Niemczech, w borach sosnowych między Berlinem i Dreznem. Najbliżej polskiej granicy ga-

tunek ten został odnotowany na stanowiskach oddalonych 60 km od Gubina i 20 km od Zgorzelca (SOBCZYK 1996: Ent. Nachr. Ber., 40: 49-51; SOBCZYK inf. ustna).

Jedną ze skuteczniejszych metod stwierdzenia tego przeziernika jest przegląd sosen ścinianych przy pracach zrębowych, najlepiej w końcu zimy i szukanie żerowisk przeziernika na porastających je jemiołach. Cechą charakterystyczną obecności gąsienicy, są wyrzucane na zewnątrz brunatne trociny połączone przędzą. Warto podkreślić w tym miejscu, że w przypadku niepowodzenia hodowli Sesiidae, dany gatunek można oznaczyć na podstawie zachowanych gąsienic i poczwerek. Opis stadiów preimaginalnych *S. loranthi* podaje LAŠTŮVKA (1983: Acta. univ. agric. Brno, fac. agron., 31, 3: 143-158).

Marek BAŃKOWSKI, Zakł. Zool. Systemat. UAM, Poznań
Mariusz MLECZAK, Glińsk

536. Rzadko spotykane i nowe dla województwa mazowieckiego gatunki Microlepidoptera (Lepidoptera)

Species of Microlepidoptera (Lepidoptera) rare and new to mazowieckie voivodeship

KEY WORDS: Lepidoptera, records, mazowieckie voivodeship, Poland.

ADELIDAE

- *Nemophora ochsenheimerella* (HBN.)*: Sękocin (UTM: DC97), 31 V 2009 – 1 ♀, niewielka, śródleśna polana; Wyszków (ED32), 5 VI 2009 – 1 ♂, uprawa leśna.
- *Cauchas rufimitrella* (SCOP.)*: Warszawa, rez. „Las Kabacki” (EC07), 4 V 2008 – 1 ♂, odłowiony w ciągu dnia, na brzegu lasu mieszanego.
- *Nematopogon schwarziellus* ZELL.*: Sękocin (DC97), 17 V 2009 – 1 ♂, odłowiony na skraju drzewostanu.

PRODOXIDAE

- *Lampronia fuscata* (TGSTR.)*: Warszawa, rez. „Skarpa Ursynowska” (EC07), ex pupa 28 IV 2007 – 1 ♀, wyhodowana z poczwarki znalezionej wewnątrz pędu brzozy brodawkowatej (*Betula pendula* ROTH).

LYPUSIDAE

- *Lypusa maurella* (DEN. et SCHIFF.): Sękocin (DC97), 17.V.2009 – 2 ♂♂, odłowione w ciągu dnia na skraju drzewostanu.

GRACILLARIIDAE

- *Caloptilia azaleella* (BRANTS)*: Warszawa - Żoliborz (DC99), ex larva 30 VIII – 5 IX 2007 – 6 ♂♂, 2 ♀♀, imagines wyhodowano z gąsienic znalezionych wewnątrz żerowisk utworzonych ze zwiniętych liści azalii japońskiej (*Azalea japonica* GRAY), sadzonej jako roślina ozdobna w przydomowym ogrodzie. Gatunek obcy, na kontynent europejski zawleczony z Azji.
- *Phyllonorycter distentella* (Zell.): Żyrardów (DC56), ex larva 18 II 2007 – 1 ♂, wyhodowany z mины znalezionej na liściu dębu szypułkowego (*Quercus robur* L.).

AGONOXENIDAE

- *Chrysoclista linneella* (Cl.)*: Warszawa - Ursynów (EC07), 29 V 2007 – 1 ♂, odłowiony przy lampie.

CHIMABACHIDAE

– *Dasytroma* [= *Dasystoma*] *salicella* (HBN.)*: Truskaw (DC89), 3 IV 2003 – 1♂, odłowiony w ciągu dnia na śródleśnej łące, leg. C. BYSTROWSKI.

MOMPHIDAE

– *Mompha divisella* H.–S.*: Warszawa - Ursynów (EC07), 8 V 2008 – 1♀; Sękocin (DC97), 15 X 2008 – 1♂; Falenty (DC97), 17 X 2008 – 1♂, leg. J. HILSZCZAŃSKI, odłowione na ścianach budynków, wewnątrz pomieszczeń.

GELECHIIDAE

– *Caryocolum alsinella* (ZELL.)*: Warszawa - Ursynów (EC07), 9 VII 2008 – 1♀, zwabiona do światła lampy.

Za nowe dla województwa mazowieckiego uznano gatunki niewymienione z tego województwa w opracowaniu pod redakcją BUSZKO i NOWACKIEGO (2000: Pol. entomol. Monogr., 1: 1-178). Gatunki te wyróżniono gwiazdką [*].

Tomasz JAWORSKI, Zakł. Ochrony Lasu IBL, Sękocin Stary

537. *Proserpinus proserpina* (PALLAS, 1772) (Lepidoptera: Sphingidae) – nowe stanowisko w zachodniej Polsce

Proserpinus proserpina (PALLAS, 1772) (Lepidoptera: Sphingidae) – a new locality in western Poland

KEY WORDS: Lepidoptera, Sphingidae, *Proserpinus proserpina*, new locality, W Poland.

Postojak wiesiołkowiec – *Proserpinus proserpina* (PALLAS) jest gatunkiem stosunkowo rzadko notowanym w Polsce. Większość współcześnie znanych stanowisk znajduje się w południowo-wschodniej części kraju. W ostatnich latach notowany był również na kilku stanowiskach w zachodniej Polsce (BUSZKO 2004: [W:] GŁOWACIŃSKI, NOWACKI (red.): Polska czerwona księga zwierząt, Bezkręgowce. IOP PAN Kraków, AR, Poznań: 232-233). Gatunek prawnie chroniony i umieszczony w Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt w kategorii LR (gatunki niższego ryzyka). Objęty także Konwencją Berneńską i Dyrektywą Siedliskową (program Natura 2000).

Gąsienice tego gatunku spotykane są w różnorodnych środowiskach, zarówno naturalnych czy półnaturalnych, jak i antropogenicznych. Motyle aktywne są głównie o zmierzchu i w nocy, choć latające osobniki obserwowano także w ciągu dnia.

Nowe stanowisko tego gatunku odkryto w Wielkopolsce, w okolicach Poznania:
– Rokietnica (UTM: XU11), 30 VII 2009, ogród przydomowy, 1 gąsienica na trawniku.

Na podanym stanowisku rośnie jedna z roślin pokarmowych – wiesiołek, na której prawdopodobnie żerowała larwa. Gąsienice obserwowano również w roku 2008.

Stwierdzenie *P. proserpina* w ogrodzie przydomowym świadczy o tym, że gatunek ten może rozwijać się również w środowisku zurbanizowanym, jeśli tylko występują tam odpowiednie warunki.

Dokumentacja fotograficzna znajduje się w zbiorach Darii BAJERLEIN.

Urszula WALCZAK, Wydz. Biologii UAM, Zakł. Zool. Systemat., Poznań
Daria BAJERLEIN, Wydz. Biologii UAM, Zakł. Takson. i Ekol. Zwierząt, Poznań